

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Методичні рекомендації
до підготовки та складання
кваліфікаційного іспиту за спеціальністю
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 053 "Психологія"
освітньої програми "Психологія бізнесу"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2024**

УДК 159.9(072.034)

M54

Укладачі: Ж. Б. Богдан
Н. Є. Афанасьєва
І. М. Ушакова

Затверджено на засіданні кафедри психології і соціології.
Протокол № 4 від 12.03.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Методичні рекомендації до підготовки та складання кваліфікаційного іспиту за спеціальністю для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 "Психологія" освітньої програми "Психологія бізнесу" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Ж. Б. Богдан, Н. Є. Афанасьєва, І. М. Ушакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024. – 16 с.

Подано методичні рекомендації до підготовки та складання кваліфікаційного іспиту за спеціальністю, із метою оцінювання рівня знань, здобутих здобувачем вищої освіти в процесі опанування освітніх компонентів освітньої програми "Психологія бізнесу". Наведено компетентності випускника, структуру комплексного кваліфікаційного завдання та зміст програми кваліфікаційного іспиту. Уміщено список рекомендованої літератури та зразок екзаменаційного білета.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 "Психологія" освітньої програми "Психологія бізнесу" другого (магістерського) рівня.

УДК 159.9(072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2024

Вступ

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю є комплексним екзаменом, що включає теоретичну (тестові завдання) та практичну (два завдання різного ступеня складності) частини. До складу тестових завдань внесено питання за такими освітніми компонентами: економічна психологія, організаційна психологія, психологічне консультування в кризових ситуаціях, організація та ведення бізнесу, психологічні технології бізнес-тренінгу. Форма проведення – письмова. Кваліфікаційний іспит за спеціальністю 053 "Психологія" має визначити рівень засвоєння здобувачами вищої освіти наведених вище освітніх компонентів. Мета кваліфікаційного іспиту за спеціальністю полягає в контролі та оцінюванні рівня знань, набутих здобувачем вищої освіти в процесі опанування освітньої програми "Психологія бізнесу".

Компетентності та результати навчання за спеціальністю подано в табл. 1.

Таблиця 1

Заплановані компетентності та результати навчання за спеціальністю

Спеціальні компетентності	Загальні компетентності	Результати навчання
СК1, СК12	ЗК1, ЗК4	РН1
СК6	ЗК1, ЗК4, ЗК5	РН7
СК3, СК7, СК8, СК9, СК11	ЗК1, ЗК5, ЗК6	РН9
СК1, СК3, СК7, СК8, СК10, СК12	ЗК3, ЗК7	РН10
СК2, СК3, СК4, СК5, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12	ЗК1, ЗК4, ЗК7, ЗК8	РН13

Примітка.

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК11. Здатність самостійно обирати або професійно розробляти та етично застосовувати оптимальні методи чи програми психологічного втручання для розв'язання питань організації бізнесу для її успіху та розвитку.

СК12. Здатність досліджувати проблеми і специфічні наслідки бізнес-діяльності для особистості.

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

РН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

РН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у письмій та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

РН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

РН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

РН13. Розробляти технології психологічного супроводу бізнес-організацій, індивідуального та групового консультування, організації внутрішньо організаційного навчання.

1. Програми освітніх компонентів, включених до кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

1.1. Програма освітнього компонента "Економічна психологія"

- Тема 1. Вступ до економічної психології.
- Тема 2. Економічна свідомість і економічна поведінка.
- Тема 3. Економічна соціалізація.
- Тема 4. Психологія споживання.
- Тема 5. Психологія грошей.
- Тема 6. Психологія багатства та бідності.
- Тема 7. Психологія праці.
- Тема 8. Психологія підприємницької діяльності.

1.2. Програма освітнього компонента "Організаційна психологія"

- Тема 1. Організаційна психологія як галузь психологічної науки. Теоретичні та прикладні завдання організаційної психології.
- Тема 2. Організаційна психологія як галузь міждисциплінарних досліджень.
- Тема 3. Психологічні основи розвитку особистості, команди та організації.
- Тема 4. Психологічні особливості ефективної взаємодії працівників та організації.
- Тема 5. Соціалізація й адаптація індивіда в організації.
- Тема 6. Психологічні механізми мотивації персоналу.
- Тема 7. Психологічні аспекти відданості персоналу організації.
- Тема 8. Комунікація як сполучний процес в організації. Управління організаційними конфліктами.
- Тема 9. Психосоціальні стресори в організації.
- Тема 10. Тренінгові технології та особливості роботи психолога в організації.

1.3. Програма освітнього компонента "Психологічне консультування в кризових ситуаціях"

Тема 1. Предмет, проблеми та значення психологічного консультування в кризових ситуаціях.

Тема 2. Вимоги до професійної підготовки психолога-консультанта.

Тема 3. Організація роботи психолога-консультанта.

Тема 4. Підготовка та проведення психологічного консультування в кризових ситуаціях.

Тема 5. Техніки психологічного консультування в кризових ситуаціях.

Тема 6. Консультування клієнтів із посттравматичним стресовим розладом.

Тема 7. Консультування клієнтів, які пережили горе або втрату.

Тема 8. Консультування клієнтів із психосоматичними розладами.

Тема 9. Консультування клієнтів із адиктивною поведінкою.

Тема 10. Консультування клієнтів із вторинною травмою.

1.4. Програма освітнього компонента "Організація та ведення бізнесу"

Тема 1. Виникнення, розвиток та сутність бізнесу.

Тема 2. Організаційно-правові засади ведення бізнесу.

Тема 3. Підприємство як організаційна структура бізнесу.

Тема 4. Психологічні основи бізнесу.

Тема 5. Вітчизняний та зарубіжний досвід бізнесу.

Тема 6. Планування бізнесу.

Тема 7. Маркетингове забезпечення бізнесу.

Тема 8. Комунікаційна політика бізнесу.

Тема 9. Фінансове забезпечення бізнесу.

Тема 10. Організація управління персоналом у бізнесі.

1.5. Програма освітнього компонента "Психологічні технології бізнес-тренінгу"

Тема 1. Загальні основи та характеристика психологічного тренінгу як виду активного соціально-психологічного навчання.

Тема 2. Визначення тренінгу, класифікація видів тренінгу.

Тема 3. Вимоги до умов проведення різних видів тренінгу.

Тема 4. Теоретичні та методологічні основи бізнес-тренінгу.

Тема 5. Основні фази та методи, які використовують у бізнес-тренінгах різних напрямів.

Тема 6. Організація групового процесу в бізнес-тренінгу.

Тема 7. Роль психолога-тренера в організації групового процесу.

Тема 8. Загальні принципи роботи з групою, динаміка групового процесу.

Тема 9. Етапи розвитку групи, правила закінчення групового процесу.

Тема 10. Оцінювання ефективності групової роботи тренером та членами групи.

Тема 11. Вимоги до особистості та підготовки тренера.

Тема 12. Особливості ко-тренера.

Тема 13. Принципи комплектації програм бізнес-тренінгу.

2. Структура екзаменаційного білета з кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

Університет використовує стобальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Екзаменаційний білет із кваліфікаційного іспиту за спеціальністю містить дві частини: тестові завдання; практичні завдання. Рекомендований розподіл балів відповідно до рівня складності завдань у білеті з кваліфікаційного іспиту за спеціальністю наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Рекомендований розподіл балів відповідно до рівня складності завдань у білеті кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

Рівень складності	Кількість контрольних завдань		Кількість балів за одне завдання	Розподіл балів в одному білеті	Різновид завдань
	Тестові завдання	Практичні завдання			
I. Рівень складності	20	–	2	20	З вибором правильних відповідей
II. Рівень складності	–	1	25	1	Евристичного типу
III. Рівень складності	–	1	35	1	Евристичного типу

Тестові завдання включають 20 тестів закритого типу з варіантом однієї або декількох правильних відповідей. Загальна оцінка тестових завдань становить 40 балів. Практичні завдання включають психологічні завдання різного рівня складності, загальна оцінка за виконання яких становить 60 балів.

3. Приклад екзаменаційного білета з кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Освітній рівень: другий (магістерський)
Спеціальність 053 "Психологія"
ОПП "Психологія бізнесу"

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА
(Тестові завдання)

1. Що є найважливішим для створення організації:

- а) почуття протесту;
- б) наявність спільної мети;
- в) влада;
- г) інтерес?

2. Що розуміють, під об'єднанням людей, які спільно працюють для досягнення спільних цілей:

- а) управління;
- б) загальну психологію;
- в) організацію;
- г) соціологію?

3. Психічні феномени та поведінка людей в організаціях – це:

- а) предмет організаційної психології;
- б) об'єкт організаційної психології;

- в) предмет соціології;
- г) предмет соціальної психології.

4. *Якому рівню аналізу в організаційній психології відповідають такі характеристики, як – структура, динаміка, розвиток, сумісність:*

- а) організаційному;
- б) індивідуальному;
- в) груповому;
- г) усі варіанти неправильні?

5. *"Потрібна гнучкість і адаптивність. Відображає всі види керівництва, забезпечує координацію між верхніми і нижніми поверхами".*

Про яку організаційну структуру йдеться:

- а) лінійну;
- б) матричну;
- в) функціональну;
- г) немає правильної відповіді?

6. *Яка організаційна структура є найскладнішою:*

- а) матрична;
- б) лінійно-функціональна;
- в) матрично-штабна;
- г) лінійна?

7. *Для якої організаційної структури характерний принцип єдиначальності (відповідальність однієї людини за все):*

- а) лінійної;
- б) функціональної;
- в) матричної;
- г) немає правильної відповіді?

8. *Що є актуальним завданням організаційної психології:*

- а) зацікавити людей менеджментом;
- б) поєднати індивіда й організацію, з урахуванням інтересів обох сторін;
- в) у неї немає завдання;
- г) немає правильної відповіді?

9. *Чий науковий менеджмент був першоджерелом організаційної психології:*

- а) Фідлера;
- б) Андерсона;
- в) Тейлора;
- г) Бормана?

10. Яка із суміжних з організаційною психологією галузей знань передбачає взаємозв'язок між індивідом і культурою:

- а) антропологія;
- б) соціальна психологія;
- в) соціологія;
- г) політичні науки?

11. Що являє собою свідомо координоване соціальне утворення з визначеними межами:

- а) менеджмент організації;
- б) такого утворення немає;
- в) організація;
- г) усі варіанти неправильні?

12. "Сукупність запропонованих ролей і взаємовідносин, розподіл функцій між окремими підрозділами, розподіл влади між адміністративними посадами та формальна комунікаційна мережа" є визначенням терміна:

- а) механічна організація;
- б) структура організації;
- в) матрична структура;
- г) немає правильної відповіді.

13. У якому році організаційна психологія набула офіційного визнання як науковий напрям:

- а) 1973;
- б) 1978;
- в) 1938;
- г) 1990?

14. До початку якого періоду організаційна психологія стає найпопулярнішою:

- а) 80-ті рр. XIX ст.;
- б) 80-ті рр. XX ст.;
- в) 60-ті рр. XX ст.;
- г) немає правильної відповіді?

15. Що не належить до рівнів аналізу в організаційній психології:

- а) організаційний;
- б) груповий;
- в) цільовий;
- г) індивідуальний.

16. *Організація – це явище:*

- а) надзвичайно динамічне;
- б) статичне;
- в) не вивчене;
- г) застаріле.

17. *Що є ключовим чинником, який визначає поведінку членів організації:*

- а) група;
- б) індивід;
- в) мета;
- г) немає правильної відповіді?

18. *Що є основою базових структурних і процесуальних характеристик організації:*

- а) індивід;
- б) загальна мета;
- в) мотивація;
- г) група?

19. *Самостійність організаційної психології було визнано:*

- а) ООН;
- б) АРА;
- в) ОБСЄ;
- г) немає правильної відповіді?

20. *Основна дилема організації – це:*

- а) як заробити великий капітал;
- б) проблема примирення потенційно наявної невідповідності між індивідуальними потребами та інтересами і потребами організації;
- в) проблема виплати заробітної плати;
- г) як створити сприятливі умови для праці.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА (Практичні завдання)

1. Як можна стимулювати творчість та інноваційність у роботі команди? Розгляньте різні підходи, такі як проведення творчих сесій, впровадження нагород за ідеї або створення простору для самовираження та експериментів.

2. Ви – HR-менеджер. Ваше завдання – підібрати претендентів на посаду заступника керівника у відділ продажу. Вам треба визначити вимоги до кандидата, його особистісні та професійні якості. Які психодіагностичні методи Ви будете застосовувати? Обґрунтуйте.

4. Критерії оцінювання екзаменаційних робіт із кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

Екзаменаційний білет кваліфікаційного іспиту включає 20 тестів і два завдання практичної спрямованості різного рівня складності.

Кожне із завдань оцінюють певною кількістю балів відповідно до рівня складності.

Сумарна кількість балів становить 100.

Теоретична частина (тестові завдання)

Максимальна кількість балів – 40.

Правильну відповідь на тестове питання оцінюють у два бали.

Практична частина (практичні завдання)

Максимальна оцінка завдання – 60 балів, із них:

Практичне завдання першого рівня складності.

Максимальна оцінка завдання – 25 балів, із них:

5 – правильний методичний підхід;

10 – правильне виконання завдання;

10 – наявність обґрунтованих висновків.

Практичне завдання другого рівня складності.

Максимальна оцінка завдання – 35 балів, із них:

5 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для розв'язання поставленої проблеми;

10 – правильний методичний підхід, правильне застосування методів та методик;

10 – послідовність і аргументованість викладення матеріалу;

10 – застосування творчого підходу до розв'язання поставленої проблеми, оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату.

Рекомендована література

1. Богдан Ж. Б. Організаційна психологія : інтеракт. навч.-метод. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищ. освіти очної та заочної форми навчання за спец. 053 "Психологія" Харків : НТУ "ХПІ", 2022. 88 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/khpi-press/58374/1/book_2022_bohdan_orhanizatsiina_psykholohiia.pdf (дата звернення: 16.08.2024).
2. Бутко М. П. Економічна психологія. Київ : "Центр навч. літ.", 2020. 232 с.
3. Доброва Н. В., Осипова М. М., Бондаренко М. О. Основи бізнесу : навч. посіб. Одеса, 2018. 305 с.
4. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника, д-ра екон. наук, проф. О. І. Карінцевої. Суми : Унів. книга, 2021. 316 с.
5. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Теорія та практика психологічних тренінгів. Київ; Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2019. 209 с.
6. Карамушка Л. М. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу) : навч. посіб. Київ : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 144 с.
7. Лефтеров В. О., Форманюк Ю. В., Третьякова Т. М. Теорія і практика психологічного тренінгу : метод. рек. для самостійної роботи здобувачів. Одеса : Фенікс, 2021. 44 с.
8. Ложкін Г. В., Комаровська В. Л. Економічна психологія : навч. посіб. Київ : ДП "Персонал", 2014. 412 с.
9. Лозинський О. М. Економічна психологія : навч. посіб. Львів : Сполом, 2018. 206 с.
10. Лугова В. М., Голубєв С. М. Основи самоменеджменту та лідерства : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 219 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21464> (дата звернення: 16.08.2024).
11. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-друк, 2022. 360 с.
12. Опанасенко Л. А. Основи психологічного консультування: у схемах і таблицях. Миколаїв : Іліон, 2019. 134 с.

13. Організаційна психологія : метод. Вказівки до виконання лаборатор. робіт / уклад. Малімон Л. Я. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2020. 42 с.
14. Організація власного бізнесу : навч. посіб / за ред. канд. екон. наук, доц. Є. В. Ткача. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2023. 264 с.
15. Основи підприємницької діяльності : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Марченко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 515 с.
16. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посіб. / уклад. В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.
17. Технології розробки стартапів. Київ, 2021. URL: <https://ifsa.kiev.ua/vidannya/navchalnij-posbnik-texnologrozrobki-startapv.html>.
18. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Коширець В. В. Психологічне консультування: зміст, прийоми, технології. 2-ге вид., змін. та допов. Луцьк : Вежа-друк, 2020. 368 с.
19. Фера С. В. Економічна психологія : навч. посіб. Чернігів : ФОП Баликіна С. М., 2020. 164 с.

Зміст

Вступ.....	3
1. Програми освітніх компонентів, включених до кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.....	5
1.1. Програма освітнього компонента "Економічна психологія"	5
1.2. Програма освітнього компонента "Організаційна психологія"	5
1.3. Програма освітнього компонента "Психологічне консультування в кризових ситуаціях"	6
1.4. Програма освітнього компонента "Організація та ведення бізнесу"	6
1.5. Програма освітнього компонента "Психологічні технології бізнес-тренінгу"	6
2. Структура екзаменаційного білета з кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.....	7
3. Приклад екзаменаційного білета з кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.....	8
4. Критерії оцінювання екзаменаційних робіт із кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.....	12
Рекомендована література.....	13

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до підготовки та складання
кваліфікаційного іспиту за спеціальністю
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 053 "Психологія"
освітньої програми "Психологія бізнесу"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Богдан** Жанна Борисівна
Афанасьєва Наталя Євгенівна
Ушакова Ірина Михайлівна

Відповідальний за видання *Ж. Б. Богдан*

Редактор *Н. Г. Войчук*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2024 р. Поз. № 178 ЕВ. Обсяг 16 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*